



УДК 556.012:556.5(477.82)

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2019-11-15>

Мартинюк В.О.,  
кандидат географічних наук, доцент,  
професор кафедри екології, географії та туризму  
Рівненський державний гуманітарний університет  
*martyniukVO@gmail.com*  
ORCID: 0000-0002-8654-3510

## ГІДРОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ВЕРХНЬОПРИП'ЯТСЬКОГО ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ (ВОЛИНСЬКЕ ПОЛІССЯ)

У зв'язку з переходом системи управління водними ресурсами України за басейновим принципом актуалізуються питання картографування гідрографічної мережі Волинського Полісся та оцінки поверхневих вод цієї фізико-географічної області. Головною одиницею інтегрованого управління водними ресурсами (ІУВР) сьогодні виступає район річкового басейну та відповідні суббасейни і водогосподарські ділянки. Також постає необхідність дослідження гідрографічної мережі не лише за річково-басейновим принципом, але й за ландшафтно-географічним підходом, що зумовлено розробленням кадастру поверхневих вод фізико-географічних районів для обґрунтування схем збалансованого природокористування.

У даній роботі представлено схему фізико-географічного районування Волинського Полісся з виокремленням модельного Верхньоприп'ятського району. Схарактеризовано особливості антропогенних трансформацій природних комплексів району в результаті осушувальних меліорацій. Здійснено оцінку гідрографічних параметрів водотоків, зокрема річок, меліоративних каналів (функціонуючих і пересихаючих) та спрямлених русел малих водотоків району (кількість, довжини, площі). Дешифровано за матеріалами ДЗЗ категорію поверхневих вод фізико-географічного району, а саме штучні водойми (ставки, кар'єрні водойми, відстійники, копанки), озера і стариці за кількістю та площами. Зроблено порівняльний аналіз площ деяких озер модельного району й наголошено на високому ступені заповідності озерних водойм Верхньої Прип'яті.

Узагальнено гідрографічні параметри Верхньоприп'ятського фізико-географічного району у структурі земельних угідь ландшафту. У розподілі поверхневих вод модельного району найбільшу частку посідають озера (48,25%), на другому місці – меліоративні канали та каналізовані русла малих водотоків (35,40%), на річки припадає 13,09%, на штучні водойми – 3,26%. Дослідження поверхневих вод фізико-географічних районів Волинського Полісся дозволили сформулювати сучасну ландшафтно-гідрографічну базу для потреб галузевих моніторингових спостережень водотоків та водойм, превентивних заходів щодо паводкових ризиків, відновлення русел малих водотоків та меліоративних систем, природооблаштування озер та ставків, розвитку рекреації тощо.

**Ключові слова:** гідрографічна мережа, поверхневі води, річки, озера, штучні водойми, меліоративні канали, Верхньоприп'ятський фізико-географічний район.

### **Martyniuk V.O. HYDROGRAPHIC PECULIARITIES OF SURFACE WATERS OF VERHNOPRYPIATSKYI PHYSICAL AND GEOGRAPHICAL AREA (VOLYN POLESSIA)**

Due to the transition of the water management system of Ukraine on the basin principle, the issues of mapping of the hydrographic network of Volyn Polessia and assessment of surface waters of this physical and geographical area are being actualized. The main unit of Integrated Water Resources Management (IWRM) today is the river basin district and the corresponding sub-basins and water management areas. There is also a need to study the hydrographic network not only on the river basin principle, but also on the landscape-geographical approach, which is caused by the development of a cadastre of surface waters of physical and geographical areas to substantiate schemes of balanced nature management.

This paper presents a scheme of physical and geographical zoning of Volyn Polessia with the separation of the model Verhnoprypiatskyi region. The features of anthropogenic transformations of natural complexes of the district as a result of drainage reclamation have been characterized. The hydrographic parameters of watercourses, in particular rivers, reclamation canals (functioning and drying) and directional streams of small watercourses of the area (number, length, area) have been estimated. The category of surface waters of the physical and geographical area, namely artificial reservoirs (ponds, quarries, sedimentary reservoirs, baths), lakes and old lands have been decoded by quantity and area according to RS materials.

A comparative analysis of the areas of some lakes in the model area has been made and the high degree of conservation of the lake water bodies of the Upper Pripyat has been emphasized.

The hydrographic parameters of Verhnoprypiatskyi physical and geographical area in the land structure of the landscape have been generalized. Lakes (48,25%) occupy the largest share in the surface waters of the model area, followed by reclamation canals and channeled streams of small watercourses (35,40%), rivers account for 13,09% and artificial reservoirs – 3,26%. Surveys of surface waters of the physical and geographical areas of Volyn Polessia allowed to form a modern landscape and hydrographic base for the needs of sectoral monitoring of watercourses and reservoirs, preventive measures for flood risks, restoration of small watercourses, and reclamation systems.

**Key words:** hydrographic network, surface water, rivers, lakes, artificial reservoirs, reclamation canals, Verhnoprypiatskyi physical and geographical area.

**Постановка проблеми.** Ухвала Верховною Радою України закону № 1641-VIII від 04.10. 2016 р. (Про внесення змін..., 2016) дала старт переходу системи управління водними ресурсами України за басейновим принципом. Офіційно даний закон запрацював з 01.02.2017 р., і його можна розглядати як реальне втілення Водної рамкової директиви ЄС (DIRECTIVE..., 2000), а також виконання зобов'язань Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами (Угода про асоціацію..., 2015). Сьогодні в Україні створено дев'ять районів річкових басейнів (Дніпра, Дністра, Дунаю, Південного Бугу, Дону, Вісли, річок Криму, річок Причорномор'я, річок Приазов'я) та відповідних суббасейнів і водогосподарських ділянок. Головною одиницею інтегрованого управління водними ресурсами (ІУВР) сьогодні виступає район річкового басейну.

Кадастрово-гідрографічні дослідження Волинського Полісся (м-бу 1:100000), що тривалий час ведуться нами, передбачають оцінку поверхневих вод, передусім водойм уповільненого водообміну, не лише за річковими басейнами, але й за конкретними фізико-географічними районами (Мартинюк, 2012; 2013; 2015). На другому етапі пошуків здійснюється розроблення конкретних озерно-басейнових систем (ОБС) із виділенням великомасштабних (м-б 1:2000-1:25000) ландшафтно-географічних моделей самої водойми та її водозбору (Мартинюк, 2014).

Такі моделі укладаються у різні схеми природного (басейнового, фізико-географічного тощо) та адміністративно-господарського (адміністративного, сільськогосподарського тощо) районування й мають стати основою ІУВР за басейновим принципом та ландшафтного планування на рівні об'єднаних територіальних громад. Модельним фізико-географічним районом наших досліджень є Верхньоприп'ятський, який відзначається розгалуженою гідрографічною мережею та

високим ступенем трансформації ландшафтів унаслідок осушувальних меліорацій.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Окремі аспекти гідрологічного режиму та оцінки стану поверхневих вод Верхньої Прип'яті в різний час вивчали М.Д. Будз, Є.В. Василенко, В.І. Вишневський, Л.О. Горбачова, В.В. Гребінь, І.В. Гопчак, Л.В. Ільїн, І.П. Ковальчук, М.В. Корбутяк, Д.С. Косяк, С.С. Кутовий, О.І. Лук'янець, Я.О. Мольчак, О.Г. Ободовський, В.К. Хільчевський, В.С. Холоденко, А.В. Яцик та інші. Однак робіт із власне гідрографічної оцінки поверхневих вод Волинського Полісся та Верхньої Прип'яті зокрема є недостатньо.

**Методика дослідження.** Методикою ландшафтно-гідрографічного картографування поверхневих вод слугували праці В.В. Гребеня та ін. (2013a; 2013b), І.П. Ковальчука (2012), В.К. Хільчевського та ін. (2016; 2017), а також особистий досвід ГІС-картографування водотоків та водойм локальних територій Полісся (Ковальчук та ін., 2015; Мартинюк, 2018a; 2018b; 2018c; 2018d). Суттєвим підґрунтям пошуків стали монографії В.І. Вишневського та ін. (2003), Л.В. Ільїна (2008) та довідникові видання (Яцик та ін., 1991; Ільїн та ін., 1998; Паламарчук та ін., 2006; Гребінь та ін., 2014).

Вихідними матеріалами дослідження послужили космознімки високої роздільної здатності, цифрові моделі рельєфу та ортофотоплан Публічної кадастрової карти України (Публічна кадастрова карта..., 2016), великомасштабні топографічні карти (1:100000-1:10000). У картографуванні гідрографічної мережі Верхньої Прип'яті використовувалися програмні ГІС-пакети *MapInfo Professional 12.5* та *ArcGIS 10.3*.

**Постановка завдання.** Мета статті – встановити гідрографічні особливості поверхневих вод модельного Верхньоприп'ятського фізико-географічного району Волинського Полісся для потреб ІУВР та збалансованого природокористування.

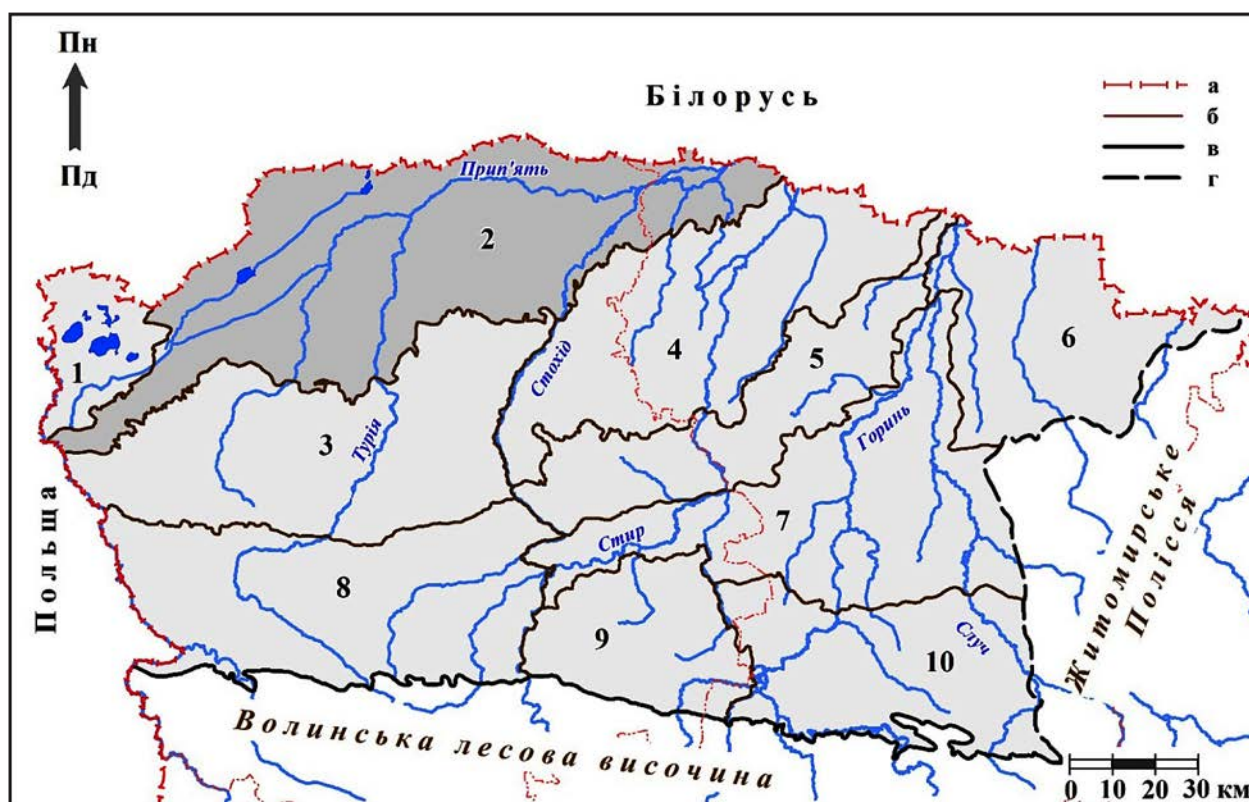


**Виклад основного матеріалу дослідження.** Верхньоприп'ятський фізико-географічний район (ФГР) розташований у межах українсько-білоруського прикордоння фізико-географічної області (ФГО) Волинського Полісся (рис. 1). Загальна площа району, за нашими оцінками (Мартинюк, 2018d), становить 5014,73 км<sup>2</sup> або 18,41% у межах ФГО Волинського Полісся.

Верхньоприп'ятський ФГР уособлює акумулятивну низовину, яка складається із заплави Прип'яті та двох її надзаплавних терас. Заплави Прип'яті від витoku до смт. Ратне мають ширину 1-2 км, а нижче – 5-10 км. На заплаві

часто спостерігаються еолові форми рельєфу, зокрема параболічні дюни, піщані вали, які складені добре відсортованими пісками.

Даний ФГР характеризується густою гідрографічною мережею та значною заболоченістю (до 30-40%) і залісеністю (30-35%) з переважанням борових лісів. Орні землі становлять від 12 до 25% (ГЕУ, 1989, с. 163). У 1974–1987 рр. тут було споруджено Верхньоприп'ятську осушувально-зволожувальну меліоративну систему із загальною площею меліорованих земель 25,1 тис. км<sup>2</sup>. Заплавні землі осушуються мережею відкритих каналів у комплексі з кротовим дренажем



**Рис. 1.** Верхньоприп'ятський ФГР на схемі фізико-географічного районування Волинського Полісся (Національний атлас..., 2007; з доопрацюванням Мартинюка, 2018d)

Умовні позначення:

Кордони (межі): а) державна, б) фізико-географічних районів, в) фізико-географічних зон, г) фізико-географічних областей.

Східноєвропейська (Руська) рівнина.

Зона мішаних (хвойно-широколистяних) лісів.

Поліський край.

Фізико-географічна область Волинського Полісся.

Підобласть Верхньоприп'ятського Полісся.

Фізико-географічні райони: 1. Шацький. 2. Верхньоприп'ятський. 3. Любомльсько-Ковельський.

4. Нижньостирський.

Підобласть Буго-Горинського Полісся.

Фізико-географічні райони: 5. Маневицько-Володимирецький. 6. Льва-Горинський.

7. Колківсько-Сарненський. 8. Турійсько-Рожищенський. 9. Ківерцівсько-Цуманський.

10. Костопільсько-Березнівський.

(8,8 тис. га) наглибоких торфовищах і гончарним (8,2 тис. га) – на ділянках з неглибоким торфовим покладом та мінеральними ґрунтами (ГЕУ, 1989, с. 163).

У процесі картографування у межах Верхньоприп'ятського ФГР нами виділено канали, що пересихають, загальною довжиною 143,18 км і площею 28,6360 га, які були закладені ще в кінці XIX ст. експедицією під керівництвом генерала І.І. Жилінського та у міжвоєнний період XX ст. Бюро меліорації Польської республіки. Також оцифровано 11 каналів, що функціонують, різної ширини довжиною 114,45 км і площею 102,523 га. Загальна довжина усіх меліоративних каналів ФГР складає 9070,12 км. Площа водної поверхні меліоративних каналів та спрямлених русел малих водотоків значна й становить 4584,419 га (табл. 1).

Друге місце за водною площею (16,8 км<sup>2</sup>) серед водотоків посідають річки (табл. 2).

Головною водною артерією цього району є р. Прип'ять (249,76 км) із притоками Вижівка (59,29 км), Турія (96,73 км), Стохід (119,35 км), Веселуха (12,92 км) та інші; наведені довжини річок лише у межах даного ФГР. Майже 7,5 км<sup>2</sup> площі водної поверхні займає р. Прип'ять та

3,64 км<sup>2</sup> посідає площа р. Стохід. Разом зі старицями та невеликими струмками площа річок Верхньоприп'ятського ФГР становить майже 17 км<sup>2</sup> (табл. 2).

Наступною категорією поверхневих вод Верхньоприп'ятського ФГР є водойми уповільненого водообміну, зокрема штучні водойми, озера, стариці тощо. Категорію штучних водойм ми дешифрували за космознімками й виокремили відстійники (27 шт.), кар'єрні водойми (17 шт.), ставки (94 шт.) та копанки (830 шт.). Копанки розміщені у присадибних господарствах й використовуються для рибозведення; в окремих випадках слугують у якості протипожежних водойм. Загальна площа штучних водойм (968 шт.) ФГР становить 4,23 км<sup>2</sup> (табл. 3).

Верхньоприп'ятський ФГР природної області Волинського Полісся є найбільш заозереним із-поміж усіх природних районів. Тут налічується 90 озер із власною назвою та 34 озера без назви. Багато озер цього ФГР є структурними складовими частинами природоохоронної мережі, серед них – гідрологічні заказники загальнодержавного та місцевого значення, зокрема озера Дошне, Любовель, Лука, Озюрко, Радожичі, Святе, Сошичне,

Таблиця 1

**Гідрографічні параметри меліоративних каналів та спрямлених русел малих водотоків Верхньоприп'ятського ФГР**

№ з/п	Назва водного об'єкта	Довжина, км	Середня ширина, км	Площа, га
	Канали, що пересихають			
	лінійні	143,18	0,002	28,6360
	Канали, що функціонують			
	лінійні	8788,44	0,005	4394,2220
	лінійні	24,05	0,02	48,0980
	площинні			10,9400
1	Хабарище (Волянський)	4,45	0,027	12,0096
2	Вижівський	6,89	0,025	17,2125
3	Ореховський	1,76	0,017	2,9971
4	Панський Ров	8,91	0,005	4,4555
5	Лядо	2,30	0,005	1,1490
6	Теребовіцький	10,33	0,008	8,2632
7	Новий	12,37	0,005	6,1835
8	Гнилий	13,84	0,005	6,9215
9	Залізницький	7,88	0,006	4,7256
10	Жировський	14,22	0,005	7,1085
11	Турський	31,50	0,01	31,4970
	УСЬОГО	9070,12		4584,419



Турське, Чисте та інші. Низка озер перебувають у складі національних природних парків «Прип'ять-Стохід» (озера Люб'язь, Тучне, Рогізне й інші) та «Нобельський» (озера Верхнє, Середнє, Хоромне та інші). Найбільшими озерами, що мають площу понад один км<sup>2</sup>, є Нобель (5,08 км<sup>2</sup>), Горіхове (4,56 км<sup>2</sup>), Біле (3,09 км<sup>2</sup>), Волянське (2,1 км<sup>2</sup>)

та інші. Площа озер без урахування старичних водойм за нашими оцінками, складає 62,15 км<sup>2</sup> (табл. 3).

У межах Верхньоприп'ятського ФГР у процесі еволюційного розвитку сформувалася чимала кількість озер старичного походження, що розташовані здебільшого в заплавах басейнів річок. Більшість із таких водойм не мають власної назви.

Таблиця 2

### Гідрографічні параметри річкової мережі Верхньоприп'ятського ФГР

№ з/п	Назва	Довжина, км	Площа, км <sup>2</sup>
1	Бистриця	3,81	0,0305
2	Веселуха	12,92	0,1034
3	Вибій	3,21	0,0256
4	Вижівка	59,29	0,6575
5	Гнила Прип'ять	13,48	0,4451
6	Єльниця	1,27	0,0101
7	Залюдський Канал	23,09	0,1847
8	Західний Буг	2,62	0,2028
9	канава Витинська	0,27	0,0022
10	канава Кобилиця	9,41	0,0753
11	канава Любовиця	12,87	0,1030
12	Канал Джерський	15,01	0,1201
13	Клунька	0,43	0,0034
14	Козачий Рів	7,13	0,0570
15	Коростянка	41,19	0,5344
16	Крутежі	3,54	0,0283
17	Лютка	18,09	0,1447
18	Млинок	10,44	0,0835
19	Нережа	4,63	0,0370
20	Ножик	8,49	0,0679
21	Прип'ять	249,76	7,4862
22	Рита	2,93	0,0234
23	Рудка	11,30	0,0904
24	Старожицька	3,13	0,0250
25	Стохід	119,35	3,6395
26	струмок Прип'ять (стариця)	13,71	0,1097
27	Текля	19,24	0,1539
28	Тенетиска	22,75	0,1821
29	Турія	96,73	1,5609
30	Цир	49,81	0,5614
31	Червища	3,33	0,0267
32	Чесновенька	2,69	0,0216
	Усього (річки, 32 шт.)	845,92	16,7973
	Стариці	17,86	0,1428
	Стариці пересихаючі	1,48	0,0118
	Струмки (2 шт.)	1,60	0,0079
	Струмки пересихаючі (1 шт.)	0,30	0,0006
	УСЬОГО	867,16	16,9604

Таблиця 3

**Гідрографічні параметри штучних водойм та озер Верхньоприп'ятського ФГР**

№ з/п	Назва водного об'єкта	Площа, км <sup>2</sup>	№ з/п	Назва водного об'єкта	Площа, км <sup>2</sup>
1	2	3	4	5	6
<i>Штучні водойми</i>			36	Качин	0,2792
	Відстійники (27шт.)	0,0417	37	Кисобул	0,4209
	Кар'єрні водойми (17 шт.)	0,1159	38	Колпине	0,0700
	Копанки (830 шт.)	1,5525	39	Курець	0,0217
	Ставки (94 шт.)	2,5186	40	Липенське	0,0868
	УСЬОГО (968 шт.)	4,2287	41	Лісове	0,0526
<i>Озера</i>			42	Лука (с. Самари)	1,2796
1	Біле (с. Любохини)	0,5805	43	Лука (с. Дубечно)	0,7625
2	Біле (с. Невир)	3,0882	44	Луке (с. Ветли)	0,3403
3	Бронець	0,0141	45	Любань	0,6059
4	Бронно	0,1093	46	Любовель	1,0588
5	Бурків	0,1036	47	Люб'язь	4,8611
6	Велике Близна	0,2177	48	Мале Близна	0,0733
7	Велике Гребно	0,0540	49	Мишич	0,0009
8	Велихове	0,0115	50	Мочулине	0,1024
9	Виторож	0,1441	51	Мошно	0,1895
10	Вінець	0,1879	52	Мощаниця	0,0015
11	Волянське	2,0967	53	Мшане	0,6657
12	Глухівське	0,5425	54	Ніговище	0,2367
13	Гниляк	0,0025	55	Нобель	5,0871
14	Горіхове (с. Сильне)	0,0565	56	Озюрко	0,0695
15	Горіхове (с. Межисит)	4,5629	57	Олешно	0,0045
16	Горіховець	1,1520	58	Ольбля	0,4648
17	Грибне	0,1726	59	Омит	0,2719
18	Гуцанське	0,3090	60	Острівне	0,3384
19	Дімино	0,0018	61	Пісочне (с. Буцин)	0,5145
20	Добре (с. Бірки)	0,0827	62	Пісочне (с. Любохини)	2,6562
21	Добре (с. Підріччя)	0,3888	63	Плотичне	0,2932
22	Довге	0,1742	64	Радожичі	0,7895
23	Домашне (с. Любохини)	0,3080	65	Річицьке	0,3200
24	Домашне (с. Кримно)	1,3969	66	Рогізне	0,9666
25	Дошне	0,1651	67	Сверинець	0,0969
26	Дружби	0,4289	68	Святе (с. Залухів)	0,0980
27	Дубечно	0,0584	69	Святе (с. Чевель)	0,2838
28	Загоранське Велике	1,3844	70	Святе (с. Підріччя)	0,0831
29	Загоранське Мале	0,2967	71	Святе (с. Вишнівка)	0,0046
30	Задовже	0,7144	72	Серехове	0,1478
31	Заозір'я	0,0628	73	Синове	1,6870
32	Засвіцьке	0,2220	74	Сир'є	0,8783
33	Засвяття	0,5970	75	Скорінь	1,1982
34	Зяцьке	0,0038	76	Солинка	0,0838
35	Карасино	0,1304	77	Соминець	0,0663



## Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6
78	Сосно	1,0569	86	Церське	0,3223
79	Сошичне	0,1327	87	Чакове	0,2216
80	Стрибуж	0,1670	88	Чиста Баюра	0,0025
81	Теребовичі	0,5360	89	Чисте	0,5380
82	Туречно	0,1262	90	Чорне	0,1007
83	Турське	10,9883		Інші озера (34 шт.)	0,2237
84	Тучне	0,3480			62,1524
85	Хмільник	0,0532			
	Крупино (старичне) 1 шт.	0,0547		Старичні озера Турії (13 шт.)	0,0452
	Старичні озера Вижівки (11 шт.)	0,0227		Старичні озера Циру (6 шт.)	0,0140
	Старичні озера Зах. Бугу (9 шт.)	0,0182		Інші старичні озера (18 шт.)	0,0378
	Старичні озера Прип'яті (9 шт.)	0,0630			0,3393
	Старичні озера Стоходу (13 шт.)	0,0837		УСЬОГО	62,4917

Таблиця 4

## Динаміка площ водного дзеркала озер (1930–2019 рр.)

№ з/п	Назва озера	Показник зміни площі, км <sup>2</sup>	Зміни площі у %	№ з/п	Назва озера	Показник зміни площі, км <sup>2</sup>	Зміни площі у %
1	Біле (с. Любохини)	-0,2885	-33,20	17	Курець	-0,0073	-25,17
2	Бронець	-0,0169	-54,52	18	Лука (с. Дубечно)	-0,0125	-1,61
3	Велике Гребно	-0,033	-37,93	19	Любань	-0,1281	-17,45
4	Велихове	-0,2825	-96,08	20	Любовель	+0,0728	+7,38
5	Виторож	-0,0679	-32,03	21	Мшане	-0,3683	-35,62
6	Вінець	-0,0441	-19,01	22	Острівне	-0,1116	-24,80
7	Глухівське	+0,0355	+7,00	23	Пісочне (с. Любохини)	-0,1498	-5,34
8	Грибне	-0,1144	-39,86	24	Пісочне (с. Бущин)	-0,0435	-7,80
9	Діміно	-0,0292	-94,19	25	Солинка	-0,0102	-10,85
10	Довге	-0,0568	-24,59	26	Соминець	-0,1147	-63,37
11	Домашне (с. Любохини)	-0,086	-21,83	27	Теребовичі	-0,177	-24,82
12	Домашне (с. Кримно)	+0,0219	+1,59	28	Туречно	-0,0298	-19,10
13	Дошне	-0,0479	-22,49	29	Турське	-1,9747	-15,23
14	Дружби (Святе)	-0,0151	-3,40	30	Черське	-0,1717	-34,76
15	Кисобул	-0,3101	-42,42	31	Чисте	-0,109	-16,85
16	Колпине	-0,062	-46,97	32	Чорне	-0,0363	-26,50

Так, у межах р. Вижівки налічується 11 старичних озер, Зах. Бугу – 9 шт., Прип'яті – 9 шт., Стоходу – 13 шт., Турії – 13 шт., Циру – 6 шт. Площа старичних озер складає 0,34 км<sup>2</sup>. Такі озера мілководні та недовговічні, в посушливі роки окремі з них пересихають. З урахуванням старичних водойм площа озер ФГР становить 62,49 км<sup>2</sup>.

Використовуючи дані польських гідрографічних досліджень кінця 20-х років минулого

століття (Lencewiz, 1931), ми проаналізували динаміку площ водного дзеркала третини озер Верхньоприп'ятського ФГР (табл. 4). Отримані результати показали суттєве зменшення площ водного дзеркала озер. Озера Велихове та Діміно фактично вже трансформувалися у водно-болотні угіддя, оскільки площа водного дзеркала цих водойм зменшилася на понад 90,0%. В озерах Бронець та Соминець водна площа зменшилася на понад 50,0%, озерах

Біле, Велике Гребне, Виторож, Грибне, Кисобул, Колпине, Мшане, Черське – на понад 30,0%. Стосовно озер Глухівське, Домашне (с. Кримне) і Любовель спостерігаємо додатні показники у площях водного дзеркала в порівнянні з 1930 роком. Можливо, і дійсно такі зміни відбулися, а можливі, припускаємо, неточності у вимірюваннях.

#### Висновки із проведеного дослідження.

Загальна площа поверхневих вод Верхньоприп'ятського ФГР, за нашими оцінками, становить 129,5250 км<sup>2</sup>, або 2,58% у структурі земельних угідь даного природного району. Площа річок та струмків складає 16,96 км<sup>2</sup> (0,34%), меліоративні канали та спрямлені русла малих водотоків займають 45,84 км<sup>2</sup> (0,91%), озера – 62,4917 км<sup>2</sup> (1,25%), штучні водойми – 4,2287 км<sup>2</sup> (0,08%). У розподілі поверхневих вод ФГР найбільшу частку посідають озера (48,25%), на другому місці – меліоративні канали та каналізовані русла малих водотоків (35,40%), на річки припадає 13,09%, штучні водойми – 3,26%.

Суттєвий вплив на ландшафтно-гідрологічне функціонування поверхневих вод Верхньоприп'ятського ФГР має меліоративне природокористування, неконтрольований забір води з підземних горизонтів, розроблення Хотиславського родовища крейди у сусідній Білорусі, а також глобальні зміни клімату.

Встановлені гідрографічні особливості водних об'єктів Верхньоприп'ятського ФГР важливі для розроблення кадастру поверхневих вод, галузевих моніторингових спостережень річок та водойм, превентивних заходів щодо паводкових ризиків, відновлення русел малих водотоків та меліоративних систем, природооблаштування озер і ставків та у цілому збалансованого природокористування цього прикордонного району.

Ландшафтно-гідрографічний та річково-басейновий підходи мають сьогодні стати основою інтегрованого управління водними ресурсами в Україні. На локальному рівні в межах індивідуальних ландшафтів нами ведеться робота з багатоцільового кадастру конкретних озерно-басейнових систем.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Вишневський, В.І., Косовець, О.О. (2003). Гідрологічні характеристики річок України. Київ : Ніка-Центр [Vyshnevskiy, V.I., Kosovets, O.O. (2003). *The hydrological characteristics of rivers of Ukraine*. Kyiv : Nika-Tsentr (In Ukrainian)].

2. Географічна енциклопедія України, (1989). В 3-х т. Київ, т. 1, с. 163 [*The geographical encyclopedia of Ukraine*, (1989). In 3 volumes. Kiev, volume 1, p. 163 (In Ukrainian)].

3. Гребінь, В.В., Мокін, В.Б., Сташук, В.А., Хільчевський, В.К., Яцюк, М.В., Чунарьов, О.В., Крижановський, Є.М., Бабчук, В.С., Ярошевич, О.Є. (2013а). *Методики гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної Рамкової Директиви Європейського Союзу*. Київ : Інтерпрес ЛТД [Grebini', V.V., Mokin, V.B., Stashuk, V.A., Khilchevskiy, V.K., Yatsiuk, M.V., Chunaroyov, O.V., Kryzhanovskiy, Y.M., Babchuk, V.S., Iarochevitch, A.Y. (2013a). *The guidance on hydrographic and water management zoning of the territory of Ukraine according to the requirements of EU Water Framework Directive*. Kyiv : Interpres LTD (In Ukrainian)].

4. Гребінь, В.В., Яцюк, М.В., Чунарьов, О.В. (2013б). Гідрографічне районування території України: принципи, критерії, порядок здійснення. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. Т. 1 (28), 6–16. [Grebini', V.V., Yatsiuk, M.V., Chunaroyov, O.V. (2013b). *The hydrographic zoning of Ukrainian territory: principles, criteria, methodology of implementation*. *Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia*. Т. 1 (28), 6–16. (In Ukrainian)].

5. Гребінь, В.В., Хільчевський, В.К., Сташук, В.А., Чунарьов, О.В., Ярошевич, О.Є. (2014). *Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища і ставки: Довідник*; за ред. В.К. Хільчевського, В.В. Гребеня. Київ : «Інтер-прес ЛТД» [Grebini', V.V., Khilchevskiy, V.K., Stashuk, V.A., Chunaroyov, O.V., Iarochevytch, A.Y. (2014). *The Water Fund of Ukraine: The artificial reservoirs – reservoirs and ponds: Handbook*; Edited: V.K. Khilchevskiy, V.V. Grebin'. K. : «Inter-press LTD» (In Ukrainian)].

6. DIRECTIVE 2000/60/EC of the European Parliament and of the council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. URL : [http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0004.02/DOC\\_1&format=PDF](http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0004.02/DOC_1&format=PDF) (in English) (дата звернення: 01.08.2019).

7. Льїн, Л.В. (2008). Лімнокомплекси Українського Полісся : монографія : У 2-х т. Т. 2: Регіональні особливості та оптимізація. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. Нац. ун-ту імені Лесі Українки [L'in, L.V. (2008). *Limnocomplexes of Ukrainian Polesia: Monograph: In 2 t. T. 2: Regional features and optimization*; za red. V.M. Pashchenko. Lutsk: RVV "Vezha" Volyn. nats. un-tu im. Lesya Ukrainka (in Ukrainian)].

8. Льїн, Л.В., Мартинюк, В.О. (1998). Озера України : Довідник. Львів : Ред.-видав. відділ ЛДУ [L'in, L.V., Martyniuk, V.O. (2012). *The lakes of Ukraine: Handbook*. Lviv : Editorial and publishing department LDY (In Ukrainian)].

9. Ковальчук, І.П. (2012). Перспективи укладання атласу водних ресурсів (водного балансу) регіону Західної України та його структура. *Часопис картографії*. Вип. 5, 36–45. [Kovalchuk, I.P. (2012). *The prospects for the Atlas of Water Resources*





(water balance) of the Western Ukraine Region and its Structure. *Cartography magazine*. Issue 5, 36–45. (In Ukrainian)].

10. Kovalchuk, I., Martyniuk, V. (2015). Methodology and experience of landscape-limnological research into lake-basin systems of Ukraine. *Geography and Natural Resources*. Vol. 36 (3), 305–312 (in English) (DOI)10.1134/S1875372815030117 (дата звернення: 01.08.2019).

11. Lencewiz, St. (1931). Miedzyrzecza Bugu i Prypeci. *Wody plynace i jeziora. Przegląd geogr.* Warszawa, T. XI. (in Poland).

12. Мартинюк, В.О. (2012). Цифрова карта гідрографічної мережі ландшафту як превентивна модель паводкових ризиків. *Екологічні аспекти регіонального партнерства в надзвичайних ситуаціях*. Харків : НУЦЗУ, 67–70. [Martyniuk, V.O. (2012). The digital map of the landscape hydrographic network as a preventive model of flood risks. *Environmental aspects of regional partnerships in emergencies*. Kharkiv: NYTSZY, 67–70. (In Ukrainian)].

13. Мартинюк, В.О. (2013). Ландшафтно-гідрографічна характеристика Рамсарської трансграничної території (Регіональний ландшафтний парк «Припять-Стохід»). *Заповідна справа в Україні*. 2013. Т. 19. Вип. 1, 93–98. [Martyniuk, V.O. (2013). The landscape and hydrographic description of Ramsar transboundary area (Regional landscape park «Pripyat Stokhid»). *Zapovidna sprava v Ukraini*. T. 19. Vol. 1, 93–98. (In Ukrainian)].

14. Мартинюк, В.А. (2014). К проблеме кадастра ландшафтных озерно-бассейновых систем природоохранного типа Украинского Полесья. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*. Луцьк, № 11, 89–95. [Martyniuk, V.A. (2014). To the problem of cadastre of landscape lake-basin systems like environmental Ukrainian Polessia. *Pryroda Zakhidnoho Polissia ta prylehlykh terytorii*. Lutsk, № 11, 89–95. (In Russian)].

15. Мартинюк, В.О. (2015). Регіональні особливості ландшафтно-географічного кадастру озерних ресурсів Волинського Полісся (Україна). *Природні ресурси Полісся: оцінка, використання, охорона*. Часть 2. Пинск, 3–6. [Martyniuk, V.O. (2015). Regional peculiarities of landscape-geographical cadastre of lake resources of Volyn Polissya (Ukraine). *Natural resources of Polesie: assessment, use, protection*. Section 2. Pinsk, 3–6. (In Ukrainian)].

16. Мартинюк, В.О. (2018a). Гідрографічна оцінка Турійсько-Рожищенського ландшафту (Волинське Полісся) як передумова розвитку водного туризму та рекреації. *Туризм і гостинність: стан, проблеми, перспективи*. Черкаси, 46–50. [Martyniuk, V.O. (2018a). The hydrographic assessment of the Turiysk and Rozhysche landscape (Volyn Polessia) as a prerequisite for the development of water tourism and recreation. *Tourism and hospitality: status, problems, prospects*. Cherkasy, 46–50. (In Ukrainian)].

17. Мартинюк, В.А. (2018b). Ландшафтно-гідрографическая оценка Шацкого природного района (Волинское Полесье, Украина). *Современные проблемы ландшафтоведения и геоэкологии*.

Минск : БГУ, 212–215. [Martyniuk, V.A. (2018b). The landscape and hydrographic assessment of the Shatsk natural region (Volyn Polesie, Ukraine). *Modern problems of landscape science and geoecology*. Minsk : BGY, 212–215. (In Russian)].

18. Мартинюк, В.О. (2018c). Ландшафтно-гідрографічна оцінка Ківерцівсько-Цуманського фізико-географічного району (Волинське Полісся). *Проблеми екології та еволюції екосистем в умовах трансформованого середовища*. Чернівці, 94–99. [Martyniuk, V.O. (2018c). The landscape-hydrographic estimate of Kivertsivskiyi-Tsumanskiyi physico-geographical district (Volyn Polessia). *Problems of ecology and evolution of ecosystems in transformed environment*. Chernihiv, 94–99. (In Ukrainian)].

19. Мартинюк, В.О. (2018d). Регіональне ландшафтно-гідрографічне ГІС-моделювання поверхневих вод Полісся. *Природна асераддзє Палесся: асаблівасці і перспектывы развіцця*. Брест : Альтернатива, Вып. 11, 70–73. [Martyniuk, V.O. (2018d). Regional landscape-hydrographic GIS-modeling of surface water of Polessia. *The natural Environment of Polesie: Features and Prospects for Development*. Brest: Alternatyva, Issue 11, 70–73. (In Ukrainian)].

20. Національний атлас України [Карті], (2007). Київ: ДНВП «Картографія» [National Atlas of Ukraine, [Maps], (2007). Kyiv : DNVP «Kartografiya» (In Ukrainian)].

21. Паламарчук, М.М., Закорчевна, Н.Б. (2006). *Водний фонд України : Довідковий посібник*. 2-е вид., доп. Київ : Ніка-Центр [Palamarchuk, M.M., Zakorchevna, N.B. (2006). *Water Fund of Ukraine: A Reference guide*. 2-nd edition, supplemented. Kyiv : Nika-Tsentr (In Ukrainian)].

22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управління водними ресурсами за басейновим принципом. № 1641-VIII. (2016, жовтень 04). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1641-19> [On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine Regarding the Implementation of Integrated Approaches to Basin Water Management. № 1641-VIII. (2016, October 04). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1641-19> (In Ukrainian)] (дата звернення: 01.08.2019).

23. Публічна кадастрова карта України. (2016). Взято з <http://map.land.gov.ua/kadastrova-karta> [Public cadastral map of Ukraine. (2016). URL : <http://map.land.gov.ua/kadastrova-karta> (In Ukrainian)] (дата звернення: 01.08.2019).

24. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. (2015). URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union and its Member States, on the other hand. (2015). URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (In Ukrainian)] (дата звернення: 01.08.2019).

25. Хільчевський, В.К., Гребінь, В.В., Забокрицька, М.Р. (2016). Оцінка гідрографічної

мережі району річкового басейну Вісли (Західного Бугу та Сяну) на території України згідно типології водної рамкової директиви ЄС. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. Т. 1 (40), 29–41. [Khilchevskiy, V.K., Grebin', V.V., Zabokritska, M.R. (2016). The assessment of the hydrographic network of Vistula river basin (Western Bug and San) in Ukraine according to the typology of EU Water Framework Directive. *Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia*. Т. 1 (40), 29–41. (In Ukrainian)].

26. Хільчевський, В.К., Гребін' В.В. (2017). Гідрографічне та водогосподарське районування України 2016 р. – реалізація положень ВРД ЄС. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. Т. 1 (44),

8-20. [Khilchevskiy, V.K., Grebin', V.V. (2017). Hydrographic and hydroeconomic zoning of Ukrainian territory in 2016 – implementation of the WFD provisions. *Hidrolohiiia, hidrokhimiiia i hidroekolohiiia*. Т. 1 (44), 8–20. (In Ukrainian)].

27. Яцик, А.В., Бишовець, Л.В., Богатов, Є.О. (1991). *Малі річки України: Довідник*; за ред. А.В. Яцика. Київ : Урожай [Yatsyk, A.V., Byshovets, L.V., Bohatov, Y.O. (1991). *Small Rivers of Ukraine: A Handbook*; Edited A.V. Yatsyk. Kyiv : Urozhai (In Ukrainian)].

Стаття надійшла до редакції 29.05.2019

The article was submitted for publication on 29.05.2019